

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre. 6 korona.
Egyes száma ára 6 fillér.

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER:

pénteken és minden törvény-
hatósági bizottsági közgyűlést
követő napon.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓNYIVATAL
Városi könyvnyomda-vállalat
Irodájában.

Idé küldendők a kéziratok és
előfizetési díjak.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: **VECSEY IMRE.** — Felelős szerkesztő: **KONCZ ÁKOS.**

Kiadótulajdonos: **A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.**

Debreczen sz. kir. város polgármesterének jelentése az 1904-ik évről.

(Folytatás.)

Szólók még a hortobágyi legelőről, mely igen sokat szenvedett a szárazágtól. Mivel pedig a Hortobágy klimatikus viszonyai évről-évre keveset változnak, a legelő a legtöbb esetben éppen a legszorgosabb legeltetési időben kiszárad, ezen gazdasági bajok csakis úgy orvosolhatók, ha a Hortobágy legelője mesterséges csatornával lesz öntözve és okszerűbben kihasználva. Különb is a Hortobágy hasznosítására kiküldött nagy bizottság szorgalmasan foglalkozik a Hortobágy jogi természetének kibontásával és a hasznosítás módjainak kereszttulajdoni javaslatával, mely nemcsak közgazdasági tekintetben kívánatos, de mielőbb megoldandó lesz a házipénztár érdekében is.

A Hortobágyon az 1904. év folyamán a következő jószágállomány lesz:

I. Szarvasmarha, és pedig:

tenyésztelén	számosmarha	8.631	drb.
tenyészbika	tavalyi marha	3.085	>
ökörtőni	számos ló	3.447	>
			tavalyi ló	1.023	>
harmadfü üsző	sértés	959	>
jármos ökör	számos bika	421	>
harmadfü bika	tavalyi bika	198	>
tavalyi borjú	ökör	1.433	>
			juh és birka	2.4723	>

Együtt:

II Lovak:

tenyészkanca	—	—	drb.
két éven felüli vegyes	—	—	>
>	>	>	csődör	>
tavalyi csikó	—	—	>

Együtt:

III. Sertés. — drb.

IV. Juh és birka — drb.

A gazdasági ügyosztály körébe vágó statisztikai kimutatásokat a számadások rovatos táblázatában teszmem közzé.

A kedvezőtlen időjárás a hortobágyi legelőre is nagyon káros volt, úgy, hogy már július hóban előállt a legelőhiány. A városi tanács kénytelen volt engedélyt adni az erdőségekre való időelőlti behajtásra.

A munkaadók és munkások közt mindinkább fokozottabb számban felmerül s az 1898. évi II. t. cz. alapján elbírálandó panaszok az I. foku hatóság, a városi tanácsnak és jogkörrrel felruházott tagja által megfelelő intézkedést nyertek.

A debreczeni gazdasági egyesület lötenyésztési szakosztálya az évenként szokásos lódíjazást a nagyméltóságu

m. kir. földmívelésügyi miniszter és a városnak segélyezése mellett ez év tavaszán is a Hortobágyon tartotta meg; s a bíralt eredményeként öröndetesen konstatáltatott a szakszerűen kezelt városi törzsménes hasznos befolyása a lötenyésztés terén.

A gazdák személyes hitelének megszilárdítása, a gabona-uzsora, s a gabona ügyletek elleni védekezés s általában a mezőgazdasági hitelviszonyok rendezésére a Debreczeni Kereskedelmi és Iparbank kebelében még 1902-ben megalakított gazdák hitelszövetkezetje ez évben is működött ugyan, azonban, sajnos, számbavehető eredményt elérni nem tudott; mert a gazdák részére épp oly nehéz hitelszerzési viszonyokat állított fel, mint azok részére, kik földbirtokkal nem rendelkeznek. Így azután a gazdák a különben is drága hitelt, amely még az által is meg volt nehezítve, hogy a rendezések három havi lejáratához voltak kötve, holott más pénzüintézetek, különösen gazdák részére nemcsak négy, hanem hat havi lejáratot is engedélyeztek, csak igen ritkán vették igénybe.

Ez évben indult meg a mozgalom a Tiszavidéki gazdák körében arra is, hogy a gazdák érdekében megvédése és előmozdítása, a vállalkozási kedv fokozása, a hitelviszonyok fejlesztése és erősítése s általában a mezőgazdaság fellendítésére szövetkezet alakítsák.

Felmentendőnek tartom még, hogy a gazdasátszektéről szóló törvények értelmében megtartandó gyakorlati gazdasági szakvizsgára vonatkozólag a földmívelésügyi miniszterium azon intézkedését, mely szerint ezen vizsgálatok letételére a debreczeni m. kir. állami gazdasági tanintézetet is kijelölte.

Erdőség.

A Guthon eladott magfáknak feldolgozását J. Eisler és Brüder cég teljesen bevégezte. A magfáknak selejtesebb részéből összevágott tűzfákat a nyiladékszelekre beraktározta és azok elszállítására az 1906. ápril 1-ig időhaladékat kapott.

A belső Guthon az összetört sarjakból 14 1/2 öl vegyes botfát vágatott és adott át a vállalkozó. A külső Guthon a magfák ledöntése alkalmával összetört sarjakat az 1906. év február végéig feldolgoztatni és a városnak átadni tartozik a vevő. Ezen munkálatok folyamathban vannak és a határidőre bevégeztetnek.

Az erdőségekben kihasználás több helyen volt. A Fancsikának letarolása bevégeztetett, a Bánkon engedélyezett területnek egy harmada le van tarolva. A Nagyerdő, Apafüja, Monostor és Savóskuton áterdölések voltak és ezen áterdölések fatömege eredményezte azt, hogy a városnak elegendő tűzfája lett.

A fancsika 1904—5. évi vágásterén termeltetett és beraktározott faanyag a következő:

Hasított tölgyfa	4749 m. öl.
> nyárfa	139 >
I. oszt. galyfa	772 >
II. oszt. galyfa	1682 >
Tölgy görcs... ..	26 1/2 >
Nyár görcs	12 1/2 >
Kármárkó 2 m. hosszú	3 >
> 3-4 m. hosszú	6 >
Épületi fa 3 m.	1 darab.
> 4 >	8 >
> > 6-8 m.	125 >
> > 8 méteren felül	71 >

Horváth János vállalkozónak átadtunk 18,143 drb. műfa 2566 kor., 58 m. 20,532 korona értékben.

Bánkon termelt:

Hasított tölgyfa	4896 m. öl.
> nyárfa	114 >
I. oszt. botfa	694 >
II. oszt. botfa	1114 >
Épületi fa	223 >
Kármárkó	14 >

Bánkon Kovács Lajos kaszálóban raktározva:

Hasított tölgyfa... ..	51 öl.
> nyárfa	4 1/2 >
I. oszt. botfa	2 1/2 >
II. oszt. botfa	20 1/2 >
Kármárkó	1/2 >

A Paczon a már felhótt akáczosok átültetettek és lett 440 1/4 csomó akácza és 396 1/4 csomó szőlőkaró, 375 1/4 öl hasított ölfá, 10 1/4 öl hasított nyárfa 163 3/4 öl I. oszt. és 270 öl II. oszt. botfa.

Sávóskuton áterdőlésből termelt 409 m. öl vegyes fa és 326 m. ölfá galy.

Ohaton a rendes vágástéren termelt hasított akácza 29 m. öl, I. oszt. botfa 33 1/4 m. öl, II. oszt. botfa 8 1/4 m. öl, hosszú akácza 22 csomó, galyfa 37 1/4 m. öl.

Monostoron erdőlésből termelt tölgybotfa 1076 öl, nyárbotfa 74 m. öl.

Nagyerdőn áterdőlésből termelt 1174 öl hasított tölgyfa, hasított nyárfa 89 m. öl és botfa 241 m. öl.

Apafáján áterdőlésből 369 1/4 öl vegyes fa.

Guthi áterdőlésből 1/4-ed öles hosszú akácza 171 csomó, I. oszt. botfa 38 m. öl, II. oszt. botfa 55 1/4 m. öl.

A Nagyercsén levő magfák kihasználására vonatkozólag az intézkedéseket megtettük.

A Nagyercsén 16 és Guthon 7 boglya széna kaszálattott. Tőremorából befolyt a Fancsikán 1163 kor. 60 fillér. Az iparvasuton a Fancsikán és Bánkon termelt fatömegnek az epreskerti faraktárba való beszállítása folyamatban van és az 1905 február hó végével a szállítás be lesz fejezve.

Erdőtenyésztés.

A Nagyercsén kihasznált területek felújítása halad. A fencsikai terület egyrésze be van ültetve. A Nagyercsén eddig beültetett és felújított területek a következők: akác ültetés 1488 hold; kőris ültetés 60 hold, makk ültetés 376 hold. Fancsikán akác ültetés 58 hold, makk ültetés 40 hold. Természetes uton feljutt az erdő 40%-a.

A Guthon mintegy 1.200.000 akác csemétét ültettünk ki és az üzemterv szerint feljuttandó területek Guthon már csak pótlándók, amelyre az elmúlt évben levő nagy szárazság miatt nagyobb mérvben lesz szükség. Guthon akác csemete kert készült mintegy 30 holdon, a csemeték a

magból szépen kikeltek, de a nyári szárazság 70%-ukat elpusztította; nem lévén csemete készletünk, a szükséges csemete mennyiség beszerzésére az intézkedést megtettük.

A Nagyerdőn, Monostoron, Sávóskuton és Ohaton feljuttandó területek legnagyobb részben be vannak ültetve, de az ültetések 40%-át a szárazság kiölte.

Erdővédelem.

Védelmi nézőpontból a Nagyerdő, Apafája, Monostor erdősegeken az árkokat kijavítottuk. Az árkoknak rongálása különösen a nagyerdőn és Apafáján történik, ahol a hátságok és katonaságot teljesen ellenőrizni nem lehet.

A Nagyercsén, Nagyerdőn a bucsus pók és sárgafaru gyapozc kisebb mennyiségben megjelent, amelyeknek petéi és a csomóba gyülekezett hernyói nagyobb részben elpusztítottak.

A cserebogár állca, továbbá a pajorok a fiatal ültetésekben sok kárt okoztak.

Többször fordult elő tűz az erdőben; a Nagyercsén és Halápon a m. államvasut vonala mellett a mozdony szikrájától a megszáradt avar meggyuladván, a tűz az erdőbe több ízben bejutott, de nagyobb károkat azért nem okozott, mivel a vasut mentén az erdők ritkák és szántóföldekkel vannak megszakítva.

A nagyerdei tűzek a kinn járkáló gyermekek gondatlanságából keletkeztek, amelyekből alomtűzek lettek, nagyobb károk nélkül.

Emberek által okozott károk, valamint tilos legeltetések elintézés végett a bünyűgyi osztályhoz kerültek.

Az erdőtisztítási és erdőőri épületeket kijavítottak.

A város erdővagyonra a föléltár szerint:

Jövedelmező	8.314,349 kor.
Nem jövedelmező	207,166 >
Az erdő bevétele volt 1904-ben ...	377,201 > 04 fill.
> > kiadás	177,766 > 79 fill.

Közbiztonsági és forgalma.

A városi közbiztonsági forgalma napról-napra emelkedik, ami természetesen városunk fogyasztóköntségének emelkedését bizonyítja. Förgalmát egyébiránt az alább bemutatott táblázat kimutatással igazolom.

A levágott állatok száma:

Város	Szarvasmarha				Bivaly	Összesen	Juh		Sertés		
	bika	skór	tehén	növ. borjú			őreg	ifjú	őreg	malac	
Debreczen	34	448	4677	9230	3544	195	18128	4094	9075	26866	83

Husvizsgálat eredménye:

Város	Szarvasmarha			Összesen	Juh és kecske	Összesen	Sertés			Összesen	
	közfogy.	alk. str.	alk. str.				közfogy.	alk. str.	alk. str.		
Debreczen	18088	84	3	13169	13169	26949	25904	190	138	108	18128

Pénzbevétel és bárczforgalom:

Megnevezés	Állat neme, faja	Pénz	
		K	fill.
Bélmosás	nagymarha, borjú, sertés után	1020	74
Ístállópénz	" " " "	865	50
Mászadij	" " " "	377	40
Vidéki hus kipótl.	" " " "	2546	78
	Összesen	4710	40

A közbüvőghidon befizetett és a házépítzárba szolgáltatott összegek kimutatása:

Hónapok	Befizetett	
	korona	fillér
Január	1125	08
Február	487	68
Márczius	208	72
Április	33	18
Május... ..	191	78
Junius	165	12
Julius	187	50
Augusztus	147	78
Szeptember	181	08
Október	216	76
November	473	32
Deczember	1132	40
Összesen:	4710	40

A közbüvőghidon termelt jég és érte fizelett összeg:

Hónap	A jég		
	sulya kilogramokban	korona	fillér
Április	14,700	205	80
Május	49,570	693	98
Junius	70,970	993	58
Julius	82,180	1150	52
Augusztus	81,750	1144	50
Szeptember... ..	65,640	918	96
Október	47,410	663	74
November	10,100	141	40
Összesen:	422,320	5912	48

Megemlítem e helyen, hogy a hatósági *húspároló* és *zsírolvasztó* megvalósítása elvben elfogadtatott, valamint a sertés konzumvásár behozatala érdekében is tárgyalásokat folytatunk és igyekeznünk e tekintetben mielőbb megállapodásra jutni.

A vághőhid 1903. és 1904. évi *forgalmát* egybevetve azt tapasztaljuk, hogy:

1903-ban nagymarha	5804	drb	vágatot	le,
1904-ben > csak ...	5354	>	>	>
1903-ban borjú 1 éven alul és felül	13,042	>	>	>
1904-ben > > >	23,774	>	>	>
1903-ban > > >	25,941	>	>	>
1904-ben > > >	26,949	>	>	>
1903-ban juh és kecske ...	2486	>	>	>
1904-ben > > ...	4094	>	>	>
1903-ban bárány	10,392	>	>	>
1904-ben >	9075	>	>	>

azaz az összes levágott állatok száma volt 1903-ban 58,665 db > > > 1904-ben 58,246 >

melyeknek vágatási díjából bejött 1903-ban 85,059 K 80 f. > > > 1904-ben 83,643 > > >

Vagyis a vágatási díjakból 1904. évben kevesebb folyt be 1416 korona 80 fillérről

Ellenben levágatott a vághőhidon 1903-ban 58,665 db állat > > > 1904-ben 58,246 > > >

Vagyis 1904. évben kevesebb került vágás alá 419 darabban.

Városunk házépítzárának, továbbá a házépítzárban kezelt alapoknak 1904. évi záró-számadása.

Városunk házépítzárára az 1904. évben a vagyon leltárba beillesztett városi mezeum és könyvtár értékével együtt 681,304 korona 55 fillér vagyon szaporulatot tüntet fel, mely összeghez, ha hozzáadjuk a szenedő tőkéknél törlesztés folytán 1904. évben előállott keresletet, az évi vagyontöbblet 943,534 korona 93 fillérré emelkedett.

A házépítzárnál a 2.739,257 korona 15 fillér rendes bevétellel szemben a rendes kiadás 2.475,697 korona 92 fillér, vagyis a bevételi többlet 263,559 korona 23 fillér. A 917,850 korona 66 fillér rendkívüli bevétellel szemben a rendkívüli kiadás 1.166,994 korona 98 fillér, így a bevételi kevesbbséget 249,094 korona 32 fillér. Az átmeneti 114,031 korona 19 fillér bevétellel szemben a kiadás 112,081 korona 54 fillér, így a bevételi többlet 1949 korona 65 fillér. Ha már most a fenti számadásokat a bevételi többlet együttes összegéből a bevételi kevesbbség összegét 249,094 korona 32 fillér levonjuk, megkapjuk a pénztári maradványt, mely kitesz 16,414 korona 56 fillér.

A vagyon föltár cselekvő állása 1904-ben 57.749,905 korona 42 fillér, szenedő állása 11.169,876 kor. 86 fillér, így tehát 1904-ik évben a cselekvő állás 46.580,628 korona 56 fillér; az 1903. évi cselekvő állás volt 45.636,493 korona 63 fillér, így tehát az 1904. év végén mutatható vagyontöbblet 943,534 korona 93 fillér.

A város házépítzárának rendes bevételeinek és kiadásainak, valamint a rendkívüli és átmeneti bevételek és kiadások tételeit a következő táblázatok mutatják:

Debreczen szab. kir. város 1904. évi házépítzár záró-számadásának bevételi rovata:

Czím	A czímek és rovatok megnevezése	Előírás				Lerovás		
		hátralek 1903 végén		1904. előírás				
		korona	fill.	korona	fill.	korona	fill.	
I.	Pénztári maradvány Sámsomi birtok ...	—	12,006	11	12,006	11	12,006	75
II.	Szováti " ...	—	10,518	75	10,518	75	10,518	75
III.	Debreczeni " ...	5,383	—	130,899	55	128,481	—	—
IV.	Hortobágyi legelő és rendőrsége ...	23,499	69	360,898	52	360,536	93	—
V.	Ménés	51,511	68	210,399	72	198,951	33	33
VI.	Erdőség	700	—	33,567	60	34,567	60	60
VII.	Városi épületek ...	27,416	96	365,664	29	377,201	04	04
VIII.	Nagyerdei fürdő ...	37,947	50	350,428	24	358,762	94	94
IX.	Vághőhid	—	—	4,131	95	4,065	97	97
X.	Cserep- és téglagyártás	—	—	94,276	48	94,276	48	48
XI.	Könyvnyomda	48,376	32	122,080	58	151,832	—	—
XII.	Fuvarozás	22,055	87	67,355	40	70,964	69	69
XIII.	Javadalmak	—	—	1,168	06	1,168	06	06
XIV.	Vám és piaci jüvedelem	282	50	123,844	—	123,844	—	—
XV.	Szenvedő tőkék és kamatai	8,131	60	78,235	85	78,237	85	85
XVI.	Közigazgatás	264,700	74	539,216	24	625,541	—	—
XVII.	Egyházak és közmívelődési intézmények	—	—	45,090	76	45,000	96	96
XVIII.	Városi rendőrség ...	—	—	18,867	94	18,866	94	94
XIX.	" színház	350	—	7,685	06	8,035	06	06
XX.	" közművek	480	—	3,938	—	3,938	—	—
XXI.	Árvaszék	24,708	02	25,714	81	29,737	—	—
XXII.	Katona és illetégségi ügyosztály	—	—	—	—	—	—	—
XXIII.	Betegápolás	1,160	84	2,391	—	2,588	—	—
	Együtt	516,704	72	2599,526	20	2739,257	15	15

Debreczen szab. kir. város házipénztári zárószámadásának kiadási rovala 1904. évről.

Főrovat	A rovatok czíme	E l ő í r á s				Lerovás		Jegyzet
		hátrétek 1903 végén		1904. évi előírás				
		korona	fill.	korona	fill.	korona	fill.	
I.	Sámsoni birtok	—	—	2960	70	2960	70	
II.	Szavadi "	—	—	26,944	12	26,944	12	
III.	Debreczeni "	—	—	61,202	90	59,902	90	
IV.	Hortobágyi legelő és rendőrsége	6029	10	136,307	36	142,386	46	
V.	Ménés	68	—	37,599	94	37,667	94	
VI.	Erdőfés	3018	65	174,748	14	177,706	79	
VII.	Városi épületek	40	—	82,566	85	82,566	85	
VIII.	Nagyerdei fürdő	—	—	232	18	322	18	
IX.	Vágóhid	—	—	45,407	44	45,407	44	
X.	Csűröp- és téglagyártás	—	—	119,453	21	119,453	21	
XI.	Könyvnyomda	—	—	87,083	68	87,083	68	
XII.	Fuvarozás	—	—	12,473	15	12,473	15	
XIII.	Javadalmak	—	—	10,119	52	10,119	52	
XIV.	Vám és piactér jövedelem	—	—	24,092	77	24,092	77	
XV.	Szennyvíz töltők és kamatai	—	—	648,462	10	648,462	10	
XVI.	Közigazgatás	2334	07	342,649	88	344,983	45	
XVII.	Egyházak és közművelődési intézmények	4377	68	216,466	99	220,784	67	
XVIII.	Városi rendőrség	3232	91	208,248	73	211,208	28	
XIX.	" színház	—	—	34,207	49	32,297	49	
XX.	" közművek	1883	41	124,478	71	126,169	95	
XXI.	Árvaszok	—	—	36,953	36	36,963	26	
XXII.	Katonai- és illetégségi ügyosztály	19	93	24,053	34	22,643	27	
XXIII.	Betegpótlás	—	—	9057	74	9057	74	
	Együtt	21,083	78	2,459,819	70	2,475,097	92	

Alapítványi pénzlárak 1904. évi záró-számadásainak összesítése.

Főrovat	A rovatok czíme	Maradvány 1903. év végén	Forgalom 1904. évben				Maradvány 1904. év végén		
			bevétel		kiadás				
			korona	fillér	korona	fillér		korona	fillér
I. Házipénztár tulajdonát képező alapok:									
I.	Alamizna válság alap	1455	44	44,076	84	41,001	63	3075	21
II.	Dűllői	48,578	81	63,642	34	4650	28	48,996	26
III.	Elemi iskolai	4578	63	20,411	40	16,197	30	4214	10
IV.	Felsőbb leányiskolai	200,000	—	212,817	98	12,817	98	200,000	—
V.	Földi póniár	133,468	46	131,021	50	37,297	98	145,693	52
VI.	Gazdasági forgó tőke	50,000	—	50,000	—	—	—	—	—
VII.	Ingatlan szerzési	222,204	34	241,719	79	2294	10	239,485	69
VIII.	Ipar közepstanodai	14,229	57	14,774	22	—	—	14,774	22
IX.	Ipariskola építési	24,320	05	15,281	33	—	—	15,281	33
X.	Ipariskolai	24,320	05	30,414	08	78,808	48	11,805	60
XI.	Kórházi, betegpótlási	91,013	60	94,463	16	3789	86	91,673	60
XII.	Kiadandó	16,990	54	17,834	27	10,176	53	7657	74
XIII.	Közégsi adóptó	1,807,733	40	1,891,899	22	84,145	82	1,807,753	42
XIV.	Rodásiskolai	51,081	02	56,261	76	22,658	14	33,705	63
XV.	Szegény	30,454	31	38,845	02	19,106	95	19,738	07
XVI.	Szépitési és kisajátítási	179,545	71	235,543	22	890	66	234,712	56
XVII.	Színházi	1155	83	1197	64	—	—	1197	64
XVIII.	Téglagyári betegpótlási	1103	95	1144	01	—	—	1144	01
XIX.	Tűzi	91,737	15	115,010	71	21,784	—	93,226	76
XX.	Világítási	122,808	32	122,868	22	—	—	122,868	22
XXI.	Világítási vállalat	179	61	68,697	10	68,697	10	—	—
XXII.	Kövezetvám	—	—	145,896	73	145,686	73	205	—
	Összesen:	3,008,358	54	3,713,859	89	668,911	54	3,144,948	35

Alapítványi pénzlárak 1904. évi záró-számadásának összesítése.

Főrovat	A rovatok czíme	Maradvány 1903. év végén	Forgalom 1904. évben				Maradvány 1904. év végén		
			bevétel		kiadás				
			korona	fillér	korona	fillér		korona	fillér
II. Házipénztárban letétként kezelt alapok:									
I.	Ármós Bálint-féle hajléktalanok alapja	6,409	24	6,638	25	256	—	6,382	25
II.	Ármós Bálint-féle mentő alap	13,023	44	13,723	58	—	—	13,723	58
III.	Boldizsár András és neje	4,308	34	4,359	62	152	24	4,207	38
IV.	Csanak József alap	1,137	60	1,180	41	42	—	1,138	31
V.	Dohányosy József alap	1,043	31	1,085	55	—	—	1,085	55
VI.	Fiunei emlék alap	1,862	61	1,697	83	—	—	1,867	83
VII.	Kölema Ferenc alap	3,678	80	3,838	10	—	—	3,838	10
VIII.	Kövendy János árvaszermek felruházása alap	4,007	90	23,557	46	3,883	55	19,573	91
IX.	Mayer Lipót alap	3,847	53	4,517	62	648	36	3,869	26
X.	Messzen alap	81,502	23	87,231	82	10,574	04	80,274	79
XI.	Nápolyi gályarab emlék alap	704	38	729	96	—	—	729	96
XII.	Nyugdíj alap	230,883	76	353,254	79	103,247	28	249,977	51
XIII.	Onodi Szabó Péter alap	2,384	12	2,523	66	139	44	2,384	12
XIV.	Pápay Pál alap	204	—	211	26	7	—	204	26
XV.	Reviczky alap	248,639	81	264,574	28	9,321	78	257,251	50
XVI.	Sáska Károly alap	4,578	80	4,742	30	—	—	4,742	30
XVII.	Kövendy féle szinmű	1,446	79	1,499	92	—	—	1,499	92
XVIII.	Telogy K. László féle alap	2,108	82	2,333	—	850	—	1,483	—
XIX.	Tiszadamentosíté alap	7,260	95	30,966	96	17,362	17	3,604	—
XX.	Vecsey Viktor alap	3,462	22	3,602	08	—	—	3,602	08
XXI.	Kövendy dologház alap	—	—	11,442	76	—	—	11,492	76
XXII.	Kövendy koldulás eit. alap	—	—	22,485	56	—	—	22,965	56
XXIII.	Városi színházyugdíj alap	—	—	42,835	05	6,130	—	36,715	05
XXIV.	Museum alap	—	—	1,490	02	292	—	1,103	02
	Összesen:	622,404	14	881,280	95	141,478	86	789,802	09

Alapítványi pénztárak 1904. évi zárszámadásainak összesítése és forgalmi kimutatása.

Egyéb 1904.	Fordalom			Munkáiban 1904. év végén			Múltévi maradványhoz képest 1904. év végén			E b b ö l			Mágnosoknál 1904. év végén kamathány			
	1904		1904	1904		1904	kevesebb		1904. év végén kétségbe		Mágnosoknál levő tőke		Mágnosoknál kamathány			
	bevétel	kifizetés	kiadás	korona	éll	korona	éll	korona	éll	korona	éll	korona	éll	korona	éll	
I.																
Előpénztár tulajdonát képező alapok:																
I.	1,455	44,078	41,001	63	3,075	21	1,619	77	—	831	24	2,743	37	32,660	80	
II.	48,578	81	4,650	48,598	06	17	35	—	—	87	89	16,247	97	—	—	
III.	4,478	69	16,197	30	4,314	10	—	—	864	53	214	4,000	—	191,538	46	
IV.	393,073	38	300,000	38	—	—	—	—	—	56,665	58	26,000	10	41,533	84	
V.	133,468	46	131,021	60	2,000	50,000	10,285	08	—	50,000	6	79,705	—	—	—	
VI.	60,000	—	50,000	—	2,234	10	17,081	35	—	—	82,488	24	157,041	45	38	
VII.	222,404	34	241,119	79	2,234	10	14,774	32	—	—	14,574	32	—	—	—	
VIII.	14,229	57	11,351	83	—	—	15,251	24	—	—	11,401	—	—	—	—	
IX.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
X.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
XI.	94,320	05	90,414	88	78,806	48	600	—	12,714	45	304	60	—	—	—	
XII.	91,013	69	94,463	46	9,789	86	91,673	69	—	—	8,432	80	—	—	—	
XIII.	15,690	54	10,176	37	10,176	38	7,657	74	—	—	394	34	41,917	147	20	
XIV.	1,809	64	1,809	64	1,809	64	1,809	64	—	—	49	83	32,933	13	20	
XV.	54,481	02	55,706	62	52,706	62	55,706	62	—	—	30,375	40	30,705	63	30,824	
XVI.	30,564	72	31,106	66	31,106	66	19,738	07	—	—	13,119	42	11,504	55	5,114	
XVII.	179,445	71	205,543	22	205,543	22	224,712	58	85,166	85	—	—	143,100	56	91,612	
XVIII.	11,141	38	11,141	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
XIX.	1,103	55	1,144	01	—	—	1,144	01	—	—	—	—	1,144	01	1,628	
XX.	122,068	22	115,010	76	21,784	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
XXI.	91,737	15	122,068	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
XXII.	97,478	61	85,697	22	85,697	22	—	—	179	61	205	—	—	—	86,409	
XXIII.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	122,808	
XXIV.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	
XXV.	3,085,338	54	3,713,659	89	3,689,911	54	3,144,945	35	102,372	74	42,782	93	80,277	50	644,113	
Összesen:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8,220,587
Háziipartárban létezőt érintő alapok:																
I.	6,409	6,928	35	356	6,252	35	6,252	35	36	99	—	6,928	35	—	—	
II.	13,023	18,729	15	15	4,207	85	691	15	—	—	—	15,735	25	—	—	
III.	4,308	24	4,359	62	159	34	—	—	—	—	—	4,307	58	—	—	
IV.	1,137	69	1,180	31	43	—	—	—	—	—	—	1,188	31	—	—	
V.	1,262	61	1,265	83	—	—	—	—	—	—	—	1,085	55	—	—	
VI.	2,988	38	2,988	38	1,158	30	—	—	—	—	—	3,368	10	480	—	
VII.	3,679	86	3,638	10	3,638	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
VIII.	4,007	80	23,557	46	3,988	55	19,673	91	15,566	01	1	23	3,888	03	—	
IX.	3,547	59	3,547	59	3,869	36	21	72	—	—	—	—	—	—	—	
X.	81,704	38	87,729	86	86,729	86	86,729	86	—	—	—	—	—	—	—	
XI.	230,833	76	333,324	79	349,877	78	349,877	78	19,063	75	140	44	168,157	37	1,185	
XII.	2,884	12	2,839	56	139	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
XIII.	248,629	31	254,774	35	7,281	28	297	24	9115	30	163	40	4,743	30	179,816	
XIV.	4,678	80	4,678	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
XV.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
XVI.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
XVII.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
XVIII.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
XIX.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
XX.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
XXI.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
XXII.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
XXIII.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
XXIV.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Összesen:	632,404	14	881,264	59	141,478	86	739,862	09	121,207	78	4,409	83	833,238	97	4,981	

A miniszterelnök leirata.

Miőn ő Felsőge *Naszády Iván* kir. ítélőtáblái bíró legfeljebb elhatározásával Debreczen szab. kir. város királyi biztosává legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott, nevezett királyi biztos megjelenő városunk polgármesterénél, felszólította városunk első tisztviselőjét nyilatkozatra: hajlandó-e az elzárt és lepecsételt közgyűlési terem kulcsát átadni és a törvényhatósági bizottsági közgyűlést összehívni.

Kovács József polgármester hivatkozva városunk törvényhatósági bizottsági közgyűlésének idevonatkozó elíltó határozatára, kijelentette egyebek közt, hogy ezen előbb terjesztett kívánságokat nem teljesítheti mindaddig, míg a közgyűlés őt erre fel nem hatalmazza.

A királyi biztos tudomásul vette a polgármester kijelentését és kíséretével együtt eltávozott a város-házról.

Ézt megelőzőleg már a polgármester felterjesztést intézett a miniszterelnökhöz, melyben arra kérte, hogy a királyi biztos kiküldetését szüntesse meg, amennyiben pedig oly események történtek volna, melyeket a kormány a fennálló renddel ellenkezőnek tart, rendelkezésére álljon az egész előjárás ellen a fegyelmi eljárást megelőző vizsgálatot és mozdítaná őt el a hivatalukból, ha erre részölgáltak.

A polgármester felterjesztését örömmel vették tudomásul, mert mindannyian óhajtuk, hogy valamelyes békes megoldás jöjjön létre egyrészt, míg másrészt a polgármester azon kérésre, mellyel maga és esetleg a városi előjárás ellen a fegyelmi megelőző vizsgálat elrendelését kéri, arról szóghet meg minden gondolkodó egyént, hogy a polgármester a város érdekében még mindig keresi a békes kibontakozáshoz vezető utat.

A tanács és tisztikar még eddig szigorúan alkalmazkodott a törvényhatósági bizottsági közgyűlés által hozott határozathoz, így tehát feltétlen megadásról és leszerelésről korai beszélni. A város polgármestere és tanácsa számolt a helyzettel és anélkül, hogy törvényben gyökerező elvi álláspontjától eltérne, minden eszközt megragad arra nézve, hogy a város jól fellogott érdekében a kibontakozást elősegítse és a várost a további célra nem vezető merov ellenállás következményeitől megóvja úgy azonban, hogy ebből erkölcsi hátrány ne háruljon reája.

A törvényhatósági bizottság múltban hozott határozatainak további sorsára nézve a jóléti bizottságot bízta meg. Így lévén a dolog, a jóléti bizottság esetlegesen újabban hozott, vagy hasonló határozata egyenlő értékű a törvényhatósági biz. közgyűlés határozatával. A polgármester, tanács és tisztikar tehát alhoz tartja magát amit a jóléti bizottság határoz és így nem érheti az a könnyelmű vád, hogy cserbe hagyta a törvényhatósági bizottsági közgyűlés előbb hozott határozatát.

Megemlítjük itt, hogy a jóléti bizottság a tisztikarral összehangatosan jár el és hogy a hirdapi támadásokra nem felelt, éppen a város jól fellogott érdekében történt.

A polgármester feliratában megkérte maga és esetleg az egész előjárása ellen a fegyelmi eljárást

megelőző vizsgálatot, melynek elrendelését azonban nem tartja szükségesnek a miniszterelnök.

A polgármester erőlyes, a város javát ezéző és a tanács, valamint a tisztikar jövőjét biztosítani kívánó felirata lényegesebb pontja így hangzik:

Ad. 3068.

Kir. Miniszterelnök báró Fejérváry Géza ur
Ó Nagyméltóságának

Budapesten.

Folyó márczius hó 3-án érkezett meg Debreczen sz. kir. város közönségéhez Nagyméltóságodnak február 26-áról 1005. M. E. szám alatt kiadott értesítés arról, hogy Ő császári és apostoli királyi Felsőge a Miniszterium előterjesztésére királyi biztost nevezett ki e város területére: e város törvényhatóságának a felelős kormány törvényes intézkedéseivel szemben tanusított magatartása s ellentéllása folytán.

„Tudomás végett” méltóztatván erről értesíteni tudom, hogy nincs jogom felírni, sem emez értesítés ellen, sem a majdan közgyűlésben kihirdetendő királyi kinevezés ellen.

Nem is afféle felirati jogot kívánok gyakorolni s nem is ellenlébe helyezkedni amaz értesítés s királyi megbízatással szemben, — midőn az alábbiakat előterjeszteni békádkodom — hanem mint e város közönségének törvényszerinti képviseelője felírni békádkodom Nagyméltóságodnak s állata a Magyar királyi Miniszteriumnak figyelmét és jóakaratát eme visszáss állapotra, amely itt a miniszteri előbbi rendeletek folytán bekövetkezett s amelyre már én a kir. Belsőügyminiszter urhoz 1494. élnöki számú rendeletével szemben gyakorolt felirati jogom alapján emelt felterjesztésemben rámutattam.

Majd így folytatja:

Amidőn tehát teljes hűszerelettel hajlok meg Ő Felsőge nek királyunknak intézkedése ellől s tartódkodom, hogy a királyi lényt bármely szempontból taglaljam, mint ahogy az a tény miniszteri előterjesztés folytán következett be, bátor vagyok hűszerelettel jeleníteni, hogy az a miniszteri előterjesztés téves alapon nyugszik s teljesen indokolatlan s ez okból bátor vagyok kérni, méltóztatassék intézkedni, hogy a téves információ alapján történt királyi biztosi kinevezés vonassék vissza s lehelhető léteessék, hogy én és a városi előjáróság törvényeink és hivatali esküünk szerint teljesíthessük köteleességünket s ellávoztalva legyün minden hivatali összekölközés — s amennyiben ez lehelő nem volna, méltóztatassék ellenem s latán az egész előjárás ellen elrendelni a fegyelmi eljárást megelőző vizsgálatot s esetleg mozdítani bennünket hivatali állásunktól azon az okon, hogy mi nem vagyunk képesek teljesíteni köteleességünket; mert az nyilvánvaló, hogy ily előzmenyek után különösen én hivatali állásomban nem

maradhatok, miután hivatali állásom sulya, tekintélye a történetek által alásáva van.

Mély tisztelettel

Debreczen, 1906 márczius 4.

Kovács József,
polgármester.

Ezen felíratra a miniszterelnök a következőket válaszolta:

1138. szám. A m. kir. miniszterelnöktől.
M. E.

Tekintetes **Kovács József** urnak a Debreczen sz. kir. város polgármesterének Debreczen.

Folyó évi márczius hó 4-én ad. 3066. szám alatt hoztam kelt felterjesztésre a következőkben válaszolt:

Ami mindenekelőtt a kormánybiztosnak a törvényhatósághoz való viszonyával kapcsolatos kérdését illeti, tudatom, hogy a kormánybiztosra ruházott jogosítványok a folyó évi február hó 22-én kelt legkegyelmesebb királyi leíráttal Debreczen sz. kir. városra nézve kinevezett királyi biztos hatáskörében befoglaltatván, az előbbi megbízatásának fentartására most már tényleg feleslegessé vált s így annak megszüntetése iránt a belügyminiszter ur egyidejűleg intézkedik.

Polgármester ur felterjesztésének ama része, melyben a királyi biztos kinevezésének alapjául szolgált kormány-előterjesztést téves információkon nyugvónak s a királyi biztos kinevezését szükségtelennek tartja, nem áll összhangban a történt eseményekkel.

Nem kívánom a jelenlegi helyzet összes ismert előzményeit részletezni, azonban röviden utalok arra, hogy midőn a belügyminiszter ur a város közönségét az állami adók beszedése és beszolgáltatása, továbbá az ujonczok állítása tárgyában hozott közgyűlési határozatok megsemmisített rendelkezéseinek végrehajtásától az 1886. XXI. t.-cz. 19 §-sa értelmében másodizben is eltiltatta és rendeltének azonnali és feltétlen végrehajtására az idézett törvénycikk 73. §-ának e) pontja alapján polgármester urat utasította, a törvényhatóság, illetőleg polgármester ur a helyett, hogy a belügyminiszter ur ezen rendeltetéseinek eleget tett volna, azokat előző álláspontjának fentartása mellett sérelmesnek jelentette ki és a törvény szerint köteles végrehajtás mellőzésével kimondta, hogy azok ellen a képviselőháznál keres orvoslást.

Ily körülmények között a törvény által engedett módokat ki lévén merítve, a város főispánja az 1886. évi XXI. t.-cz. 64. és 65. §§-aiban körülírt rendkívüli hatáskörrel tett volna felruházandó.

Amde a szabad királyi város közönsége a kinevezendő új főispán beiktatását, nemkülönben az eskü kivételét előre is megtagadta s polgármester urat az új főispán beiktatása céljából szükséges közgyűlés összehívásától eltiltotta, amely intézkedésekre azonban nem is került a sor, mert a mult évi december hó 26-án kelt legfelsőbb elhatározással kinevezett új főispánt a felizagott tömeg Debreczen városba történt megérkezése alkalmával tetteleg bántalmazta s az előfordult események folytán ő működését meg sem kezdhet.

Míthogy így a városi törvényhatóság magatartásával szemben már minden törvényes eszköz alkalmazása megkíséreltetett anélkül, hogy eredmény lett volna elérhető, nem maradt egyéb hátra, mint a törvény és a végrehajtó hatalom tekintélyének megóvása végett azon kivételes eljárást venni alkalmazásba, mely a királyi biztos kinevezéséhez jelentkezett.

Részemről tehát a fenti előzmények után, királyi biztos működésének megszüntetését a jelen körülmények között nem kezdeményezhetem.

Ami végül polgármester urnak azon kérését illeti, hogy ellene s esetleg az egész tanács ellen a fegyelmi eljárást megelőző vizsgálat rendeltessék el, megjegyzem, hogy e tekintetben a kormány részéről intézkedés szükséges ez idő szerint azért nem forog fenn, mert a királyi biztos kirendelése egymagában a törvényhatósági rendes szervek további működésével nem lévén összeférhetlen, nem állítható, hogy csak hivatali állásaitak meg nem tarthatnák, az ezental a részben netán szükségesnek mutatkozó intézkedések pedig a folyó évi február hó 22-én kelt legfelsőbb elhatározásban körülírt jogkörénél fogva kizárólag a kinevezett királyi biztost fogják illetni.

Jelen leiratomról a város királyi biztosit egyidejűleg értesitem.

Budapesten, 1906. évi márczius hó 7-én.

Fejérváry.

A miniszterelnök leiratához, illetve válaszához nem fűzök kommentárt. Akiknek joguk van a törvényhatóság menetébe szólni, akik az eddig folytatott nemes küzdelemből le tudják szűrni a tanulságokat, akik a városi tisztikar jövőjét, megélhetését és eddig folytatott becsületes munkásságát nem akarják kockázra tenni, meg fogják bizonyára érteni azt a határozatot, mely az ellenállás merevségét kívánja megszüntetni.

Kormánybiztos felmentése.

1919. szám.
Eln.

Magyar királyi Belügyminiszter.

A szabad királyi város polgármesterének

Debreczen.

A dr. Vaday László helyettes rendőrkapitánynak korbitosi teendőkkel történt megbízatása tárgyában folyó évi február hó 24-én 2691. szám alatt kelt felterjesztésre értesitem, hogy Kovács Gusztáv volt főispánnak Debreczen sz. kir. városába történt megérkezése alkalmával előfordult és súlyos beszámítás alá eső büntetendő cselekmények igazolták, hogy az ottani rendőrség nemcsak hogy nem áll hivatása magaslatán, de az állampolgárok életének és vagyoniának megvédése, valamint a közrend és közbiztonság fenntartására teljesen képtelen.

Ez a körülmény, de e mellett főleg az, hogy az ottani rendőrség több tagja ellen a fentjelzett indokokból felfüggesztésekkel kapcsolatosan fegyelmi vizsgálat rendeltetett el, — tették szükségessé dr. Vaday Lászlónak Debreczen sz. kir. város területére a közrend, a személy- és vagyonbiztonság megvédése érdekében kormánybiztosi minőségben való kiküldetését és egyuttal indokolták azt és polgármester urnak e tárgyban f. évi 2691. sz. alatt hozzám intézett felterjesztését figyelembe nem vehettem és dr. Vaday Lászlótól a közrend és közbiztonság fentartásának biztosítása érdekében neki ezen megbízatását a teljhatalommal felruházott királyi biztos kiküldetéséig vissza nem vonom.

A királyi biztos állását elfoglalván, dr. Vaday László kormánybiztosi megbízatását ezennel megszüntetek jelen-tem ki.

Míról polgármester urat tudomásvétel végett értesitem. Budapesten, 1906 márczius 7.

A miniszter helyett:
Dr. Sélley,
államtitkár.

Tájékoztató

a népeleti tárgyakat gyűjtők számára.

A Városi Muzéumi Bizottság megbízásából összeállította:

dr. Boldisár Kálmán.

(Folyt. és vége.)

A nép életének három nevezetes mozzanatánál is tömördek múzeumi tárgy kerül elő: a keresztelő, lakodalmi és temetés napján.

A bába, a fűrészt asszony és a komák összehordanak egész sereg holmit az újszülött csecsemőnek a keresztelőre, mint a hízett pólya, keresztelő kancsó és a gyermekeltató játékszerek, míg a lakodalmi alkalmára már az egész rokonság előhozakodik. Ekkor kerülnek szem elé a családi régiségek, a nemzeti uram bársony mellénye, a nagyaszony rojtos főkötője, az eldugva őrzött ezüst evőeszközök, karos-gyertyatartók. Temetőkör pedig úgy a fekete-selyem nagykendő, mint a selyem-bolyhu karimás civis-kalap, — templomba menetelre a gyöngyhasznás fedeltől szoltár, urvacsoraszűréses a kaposos biblia, — kint a temetőben a szomorú-fűzfás faragott fejfák és régés-régi idők maradványa: a verses feliratú, feketére festett epitafulumok (ha ugyan még maradt hírnemű belőlük).

Ide számítható még a nép fiairól és leányairól számos fényképekben sorakoztatott arcz-typus gyűjtemény és genreképek, a népmiszeretek legujabb művelébe vett érdekes ága, amelynél már tág tere nyílik a modern technikának is.

b) *A gazdasági élet* osztálya, mely széles körben kiterjed a debreczeni ember egész életfoglalkozására, a házi tűzhelyen kívül. Különösen gazdag gyűjteményének kell lenni e tekintetben Debreczen Város Múzeumának, mert hiszen a népeleti múzeum tulajdonképpen való lényege abban ölt testet. A Tiszántúli alföldi Magyarország gazdálkodása, állattenyésztése, pusztai élete legközelebb áll az ősfoglalkozásokhoz, amelyekre a nemzeti művelődés történelme a mult idők homályába visszanyúlik. Valódi magyar nemzeti kötelesség hárul Debreczen Múzeumára e tekintetben, mert itt a szín-magyar gazdasági élet jelenségeit kell megmennteni a hazai művelődés történet számára a népeleti tárgyak gyűjtésével.

A debreczeni gazdálkodás kiinduló pontja a tanya, ahol a paraszti foglalkozás minden ága az év mind a négy szakában összefoly. Ennek építési modora, fekvése, berendezése sajátos alföldi jellegű. Körülte az istálló, a hizaló, a juh-akol, — ezeknek belső butorzata: a jászol, a széna-rács, majd a szekérszín, a szekér, a löszerszámok, sallangos gyeplők, fonott cifra ostorok, estrángok, szekér-lánczok, pányvák társaságában. A tanyai életben szerepelnek a gazdasági eszközök, elől a régi módi fa-oke, a tövisborona, járom, ka.sza, fenő-kő szarubán, kapa, ásó, vasvillák, — az étkészítéshez szükséges serpenyő, szolga, fakutya, kulacs, butykos, csobány, ceutora, só- és paprika-tartó, szalonnastító-fa, szederés, garasos bicska, továbbá a dohányvágó, meg az acél, kova, tapló, a mult idők tűzi szerszáma.

E mellett kiváló jelentőségű szerepet visznek a pásztor-életi tárgyak, amelyeknek egész irodalma keletkezett, szorgalmas gyűjtők érdemes munkája folytán, a debreczeni nagyhortobágyi pusztai tudományos ismertetése után Debreczennek pásztor-életi gyűjteményének is kell lenni és pedig a Hortobágy híréhez méltónak.

A csikós, gulyás, juhász, kanász pásztoréleti legendás alakja látható legyen a Városi Múzeumban, ki kék gyolcs ingben, gatyában, borjuszájú ingujjal, ki kifordított bundájában szemére húzott kalapjával, réz fokossal, sallangos

karikással, makrapipával, úgy a mint azt az elmúlt idők romantikája, meg előbbünk állítja, de amelyenkről talán mák egy pár emberöltő mulva csak regélni fognak a mi unokáink.

A pásztor-élet ismeretének a pásztor-élet szeretetével párosulnia kell arra, hogy Debreczen Város Múzeumból ennek az elmúlt Hortobágyinak képe ne hiányozzék semmi esetre sem.

A hortobágyi vad-vizek közt, meg a tiszai kiöntések vizállásaiban valamikor halásztak is, helye volna hát a háló-nak, hálókötő faszerszámalak is, most még birka-uszattás folyik csupán, birka nyírásal, amit képvisel a nyíró olló.

A vadászati szórakozás a mezei élet öröme, annak tárgyai, eszközei ide valók. A vadász fegyvere, felszerelése, a puszták madarai, mint a sas, héjja, meg a költöző daru, a hosszalábú gólya, a vadliba, vadgalamb, — a róka-vereem, a liba-lése rajza, meg a kócsag, fogoly, libucz és a kiszáradó vizállásos helyek egész állatvilága maholnap ugys csak Múzeumban mutogatott látványokká ritkulnak. Velők kipusztul az ősi magyar világ Európa egyetlen utolsó pusztájáról: a hortobágyi pusztáról is.

A pusztai és a városi élet közt van a szőlő-művelés, amint a város és a tanyák közt felkúsznak a szőlőskertek. A borteremő szőlők művelése körül szintén egész sereg népeleti múzeumi tárgy kerül az egyszerű metsző ollótól a dívatja mult fa-sajtóig. Egész gyűjtemény, amit o nemben a szőlőszőlő gazdái magában rejtgetett egykor, — nagy részük mindazon szőlőművelési eszközöknek már igazán csak mutogatni való ritka régiség.

Ha nem sok hely, de néhol mégis lehet egy-egy méhes is a szőlőkben, a pajta mellett, mesteri fonatu kasokkal, amelyeknek mintát szintén kiszorítja a gyári termelés.

Talán a kipusztuló emlékek közt ide kerül egykor még a speciális ősi jármű is, üttört-kopott kotyogó szerkezetű mivoltában, a kétkerekű debreczeni talgya.

c) *Az ipari és kereskedelmi élet* köréből a múzeumban egész művelődés történeti panorámát adhat a legrégebbi időkől napjainkig, a leggyűgyűbb ipari szerszámok és készítvények korától a modern élet szecessziós termékeiig. A néplelek fejlődése, műveltségi tökéletesbülése egész a tul-finom rafineriájáig a kézügyűségnek, ezen a téren látható leginkább és Debreczen ebben a tekintetben valóságos történelmi multtal bír. Ezen a téren talán leggazdagabb lehet a gyűjtés eredménye, mert sok tekintetben múzeumi tárlatát adhatna szorgalmas gyűjtés által a magyar iparnak, amely 200 esztendővel ezelőtt Debreczenben meg volt, sőt virágzott, de amelyről ma is elmondhatjuk, hogy — azért még sincsen meg.

A legrégebbi korszak egyszerű mesterszerszámai kezdődhetnek az építő mesterségnél, kőmíves kalapács, egyszerű vas, mész-merőkanál vagy az ácsok széles bárdja, huzó-fűrésze és hasító szekerczéje alakjában. Azután a száraz-malmok — már teljesen kivesszett — furcsa alkatrészei ilyen malom rajza, szerkezetének, működésének leírása, továbbá a szélmalom és annak minden tartozéka a mozdulatlan alsó örlő-kőtől a forgó vitorla lécz-szerkezetéig. A régi alakjában meghalt molnár mesterség sokféle csinnya-binyja, valamint az olajító mesterség és olajító malmok üzemének leírása, amelyet már csak nehezen lehet kinámítani az ásatag feledés mélységéből. Talán még kerül egy-két aggasztán, aki ilyeneket rendes működésben is látott egykor Debreczenben.

Sorban következhetnek utánuk az ugyan már szintén elaludt mesterségek közt a gyertya-mártás, salétrom főzés, vagy a félig haldokló iparágak közül a kalapos, guba-csapó, szürszabó mesterségek, amelyeknek mindenikénél egy-egy darab művészetet lehetne megőrköztetni. A selyemszöri czivis kalapok, a kucsmák, kivarrtot sárga décz-bundák, fűrtös gabók készítmény módjától, a kalló-szabályok leírásán át a szürvirágok ósmagyar motívumaihoz vezet a kutató útja, melyekben az Árpád-házi-korszak magyarjainak mesteri ízlését fedezheti fel az ember.

A mézes-kalácsosok különösen debreczeni jelentőségű mestersége maga egy kis látlat, a fazekasok korsó-mintái, régi zöld színű zománcos cserépkályhái, mint a modern szabadszékességekhez hasonlóan itt két-háromszáz esztendő óta. A szappanos, timár, eszmadia mesterségek az ősi magyarságot, a szabó, asztalos, ötvös a modernebb kor haladását képviselik. Különösen az utóbbiak külön-külön is mindenre kiterjedt figyelmet érdemelnek. A régi magyar ruhák föl egy teljes muzeumot lehetne összeállítani, a régi butorokban az asztalosok ipara száz meg száz művelődési, sőt művészi momentumot kutathat föl, — az ősi virágzott ötvös mesterség pedig művelődés-történelmi szempontból külön buvárkodás fáradságos munkáját megérdemelné, mert tárgyain a magyar fényűzés és nemes ízlés valóban meglepő módon öltik szemünkbe.

A Debreczenben virágzott mesterségek ősi szervezeteinek emlékei a régi czéhek maradványaiban, mondhatni a legrégibb magyar történelmi korszakokra nyulnak vissza. Ahol már az Anjou-királyok idejében kiváltságos czéh-szabadelmének léteztek, ott századokon át a virágzó mesterségek emlékeiből észreismár lehetne — még most — muzeumi tárgyakat összeszedni. A czéhdájak felekén a régi hártás okmányok, pecsétek, számadási iratok, statutumok, articulusok, bűrfedeles aranyos sarku könyvek, szabadulási és mesterlevelek garmadával állanak kész példájával az enyészetnek.

A nemes czéhes mesterségeknek kívül figyelmet érdemelnek még az asszony-mesterségek is, mint a kender-tölölés, bujbeli és bekötő-varrás, szeredás-készítés, de dívik a vessző-kosár fonás, vessző-szék készítés, sőt még a környéken a szalmafonás és szalmakalap készítés; ezekhez sorakozik azután a sár-gyuró cigány, a vaslapátot áruló cigány név, a piparezős, a köszörüs, a béltszítító, sőt a kutyapeczér is, hiszen éppen ennek az elődje gyakorolta a város leghatalmasabb jogát egykoron — hóhér képében.

Debreczen város egykori hírneves kereskedelmi életének emlékeiből igen kevés maradt meg, de azért a régi statutumokon kívül akadnak czég-pecsétek, czim-táblák festett alakokkal, üzleti levelek, számadások, számlák, — továbbá mérlegek, súlyozók, mértékek, mint a róf, font, iteze, mérce és a terjedelmes véka.

Végül a város négy száz esztendő nyomdája, elkalodott ősi felszerelésével, maga egy külön muzeum — szakasz volna; — a híres debreczeni könyvkötő mesterség pedig — a debreczeni kötés (arany cziradás táblák borsarokkal) megteremtője — egykoron külföldön is ismeretesebb volt, mint itthon mai napon. Ez maga lehetne külön könyvszerkezeti muzeum és lehetne róla külön könyvet írni!

Mind ezek meg jórészt megvannak, egyik-másik omlított tárgycsoport a teljes pusztulás útján ugyan, de ha a gyűjtéssel idejekorán eljutunk az igazi nép körébe, sok becses, sőt később megfizethetetlenül való értékes tárgyat menthetünk meg meg az utókornak. Sietnünk kell, mert a modern világ rohanása: az ipar fejlődése és a gyárak

üzeme mindent elsöpör előlünk; ezeknek támadása elmossa a magyar nép egyéniségét és ezzel a semmibe vész el az ósmagyar lélek világa.

Amit ebből még megmenthetünk, teljes igyekezettel törekedjünk is megmenteni. A különben zárkózott debreczeni nép házába, családjába, belső életébe hatoljanak be azok, akiket vagy hivatásuk vagy egyéni buzgalom hozzá közel vihet, onnan hozzák elő a Debreczen Városi Muzeum számára mindazt, amivel csak gyarapítani lehet a magyar nép művelődésének, közelebből a törzsgyökéres magyar multu Debreczen városának kincsesházát: a Városi Muzeumot!

A debreczeni Első Takarékpénztár hatvanadik közgyűlése.

A debreczeni Első Takarékpénztár márczius hó 4-én tartotta hatvanadik közgyűlését. 1846-ban alakult meg ez a pénztár, mely közgazdasági életünkben jelentős szerepet töltött be és tevékenységével, tekintélyével, nagy erkölcsi súlyával és a rendelkezése alatt álló anyagi eszközökkel mindvégig vezetett az északkeleti alföld szívében: Debreczenben és ennek messze környékén.

A debreczeni Első Takarékpénztár 1846 július 1-én nyílt meg a legszebb kilátások között, mert akik bölcsőjénél állottak, azok mindent megfontoltak és csak akkor kezdtek a munkához, mikor látták, hogy eredményes lesz törekvésük. Reményük bevált, mert az intézet halvan esztendő alatt hatalmas közgazdasági tényezővé nőtte ki magát és mint ilyen tekintélyét mindvégig megtartotta. Tevékeny munkásságának nemcsak maga vette hasznát, hanem pénzügyi művelteivel a pénzforrást keresők igényeit is kielégítette, kölcsöneivel a szegényebb embereket ingatlanhoz juttatta és minden munkájában sohasem helyezkedett a rideg üzleti állásonpontra, hanem számolva a viszonyokkal, segíteni igyekezett a kölcsönkérő feleken a rendelkezésére álló eszközökkel.

Nagy szerencsége volt az intézetnek, hogy vezetése mindenkor szakavatott, puritán jellemű, okosan gondolkodó, a közgazdasági viszonyok hullámzását mindig éber szemmel figyelő kezekbe volt látva. Nemcsak évről-évre kedvezőbb üzleti eredménye, hanem igazgatóságának rátermettsége, üzletkörének szerencsés kezekkel és jól kiválasztott időben való kibővítése nevelték tekintélyét, mely nem esett, de még nem is stagnált egy pillanatra sem; jóllehet az idők folyamán példáján lelkesülve, eredményes munkáján tanulva, több pénztézet alakult körülötte. Vezető szerepét a mai napig megtartotta és a kis magból egy lombos fa lett, melynek erőteljes ágai ma még az északkeleti alföld tág határain is túl terjeszkednek.

Az 1905. évi üzleti eredményt nagy megnyugvással vették a részvényesek és hogy kifejezést adjanak azon meggyőződésüknek, hogy az intézet igazgatása a legjobb kezekben van, bizalmukkal újból megtisztelték az eddigi igazgatóságot. Nem is lehetek másképpen, mert fenyéri Zádor Lajos kirtanácsos, az intézet vezérigazgatója, igazgatótársával együtt oly magas színvonalon tartja a deb-

reczeni első takarékpénztárt, hogy tekintélye még az ország határain is túlterjed.

Most a hatvanadik év zárókövénél szívünkben óhajjuk, hogy a debreczeni Első Takarékpénztár tekintélyben és anyagi erőben növekedjen a jövőben is. Meg vagyunk győződve, hogy az igazgatóság minden tagja munkálkodik a sikeren. Közgazdasági, szociális és emberbaráti czelokért küzdött és küzd ez az intézet és valamint hatvanéves pályafutása alatt folyton izmosodott, hatalmas törze a jövőben is élni, virulni fog.

Hirek.

— Városunk kifályi biztosa. Ő császári és apostoli királyi Felsége **Naszády Iván** kir. ítélőtáblai bíró városunk királyi biztosává nevezte ki. A teljhatalmu kir. biztos a napokban megjelent városunk polgármesterénél, a közgyűlési terem kulcsának átadására és közgyűlés összehívására szólítván tel a polgármestert, ki azonban hivatkozva a törvényhatósági közgyűlés határozatára, nem tett eleget a felszólításnak. A királyi biztos eltávozáván a városházáról, márczius 7-ikén a következő tartalmu átiratot küldött a polgármesterhez:

2. sz.—kb.

Királyi biztos Debreczen.

Debreczen sz. kir. város polgármesterének Debreczen.

Ő császári és apostoli királyi Felsége folyó évi február hó 22-én kelt legfelsőbb elhatározásával Debreczen sz. kir. városra nézve engem teljes hatalmu királyi biztossá legkegyelmesebben kinevezni méltóztatván, a sz. kir. város közönségéhez e tárgyban intézett legkegyelmesebb királyi leiratnak a f. évi márczius eleött leendő kihirdetése végett rendkívüli közgyűlés hívandó össze.

Mintogy Polgármester ur hozzáintézett személyes felszólításomra kijelentette, hogy a rendkívüli közgyűlést saját hatáskörében össze nem hívhatja azon okból, mert attól a város közgyűlése határozatilag eltiltotta, a szóban levő rendkívüli közgyűlést a f. évi márczius hó 17-ének d. e. 11 órájára saját hatáskörömben fogom összehívni.

Miután pedig a város közgyűlési terme még mindeideig elzárva és lepecsételve van, felhívom polgármester urat, hogy a közgyűlési termet nyitassza fel és ennek kulcsait jelen rendeletem vételétől számított 48 óra alatt kiküldöttemnek adja át és annak megtörténtéről hozzám jelentést tenni sziveskedjék.

Debreczen, 1906 márczius 7.

Naszády Iván,
kir. biztos.

— Hírek a városi muzeumból. A városi muzeum igazgatósága mostanában terjesztette fel a muzeumok és könyvtárak orsz. föléligyeléséhez a muzeum mult évi működéséről köteles jelentését, a felülről megszabott kérdőívek kitöltésével. E jelentés ezenkívül kimeirőten s okmányok alapján leírja ez ifju kulturintézményünk ünnepe-

lyes megnyitását, belső életében előfordult minden nevezetesebb mozanatot, szóval magába foglalja egész évi történetét. Érdekes főlemelteni, hogy míg a muzeumban 1904 végén összesen 2187 különféle tárgy volt, állományja 1905 végére már 4738 dabrabra emelkedett, vagyis 2551 tárggyal gazdagodott. Szakok szerint ezek így oszlanak meg: könyvtár 700, régiségár 3562, (ebből pénz és érem 2603) széprajzi gyűjtemény 157, képzőművészeti gyűjtemény 72, természetrajzi osztály 247 darab. Ez ötvenedtes gyarapodást főként ajándékozások okozták E czimen 1785 tárggyal gazdagodott a muzeum, — míg velét utján 706 darabbal. A muzeumnak a mult évben 3527 kor. 90 f. kiadása volt; mely részint a városból, részint Lőkövits A. adományából és állami segélyből fedeztek. — Az idei régészeti ásatások tervezetét a föléligyelésé immár jóváhagyta. Ennek alapján, mielőtt az idő megengedi s az illető birtokosok is beleegyeznek, első sorban a Basahalmát s a város nyugati oldalán elvonuló kettős halomsorból még 1—2 város kisebb méretű dombot kutatunk fel, amelyeken hordpádás, kincskeresők régibb kutatásainak nyomra nem látható; valamint Elepen Klein Móríc ur tanýáján ásutánk, aki ebbe már eleve kézséggel beleegyeztet.

— Személyi hír. **Radisics Jenő**, a budapesti iparművészeti muzeum igazgatója ma városunkban időzött. Az egész napot a kollegium gyűjteményeinek és a városi muzeum képzőművészeti és műipari tárgyainak beható szemlélésével töltötte el. Amott Ferenczy Gyula igazgató, emitt Lőkövits Arthur és Zoltai Lajos kalauzáltak.

— A városi muzeum gyarapodása. Ujabban ajándékul kapta muzeumunk: örv. Lőrincsik Lászlóné urnótól a debr. ötívcs zseb ládáját, pecsétjét; Komlóssy Miklós urtól; Molnárné Hetényi Laura pastell képét keretelve; Diónégy János urtól 19 ezüst és rézpézt, 2 gyűrűt, 2 sarkantyút, 2 Kossuth-bankót; Megyeri Miklós urtól 13 hazai és külföldi ezüst pézt, 5 bronz érmet, 31 hazai és külföldi rézpézt, 1 réz dísztárgyat, 1 obsidián dárdahegyet. Glaud Károly urtól 5 drb régi ezüst pézt. A debreczeni czépes ipartársulat Parkas Sándor elnök ur által letétül elhelyezte nálunk a debreczeni szuster czéh barok stíliú ládáját, egy pecsétnyomját, ártikulusait, könyveit s egyéb írományait. Ez volt Debreczenben talán az egyetlen czéh, amely a német nyelvet használta kezdetben. Most már 10 debreczeni czéh emlékei vannak a városi muzeumban elhelyezve. Bár követné e példát a többi is! Vétel utján több néprajzi tárgyat szereztünk. Márk 8. — A muzeum öre.

4490./III. a.) B. M. számu körrendelet.
1906.

Délamerikai kivándorlás megakadályozása. Valamennyi törvényhatóságnak.

Tudomásomra jutott, hogy az Udineben tartózkodó Caffaro czég megbizottja az orszag déli megyéiben, különösen őszel embereket toboroz Délamerikába, főleg pedig Argentiniába leendő kivándorlására.

Miután ez irányban szerzett információim szerint a kivándorlók részére ott az aratási és takarási munkákon kívül egyéb munka nem kínálkozik, felhívom, sziveskedjék hatósága területén a lakosságot a legkiterjedtebb módon és több ízben figyelmeztetni, hogy a csábításoknak ne adjon hitelt és a legszigorubb óvintézkedéseket megtenni, hogy jelzett vagy esetleg más czég megbizottja kivándorlásra való csábítása megghusitassék. Eljárása eredményéről annak idején sziveskedjék jelentést tenni.

Budapest, 1906. évi február hó 15-én,

A miniszter meghagyásából

Szabó László,
miniszteri tanácsos.

TELEFON 308.

MELOCCO PÉTER

TELEFON 308.

GYŐR. ~ ~ ~ BUDAPEST. ~ ~ ~ DEBRECZEN.

Képviselet: Debreczen és Hajdumegye részére: LUKÁCS VILMOSNÁL, Hatvan-utca 5.

Márványozásoklap.
Műkő- és Czementalgyár.
Beton és vasbeton.
Építési vállalat.
Átereszek készítése.

Szabadalmazott géppel gyártott **kar-**
mantyus és **csomósózt** Cze-
mentesövek, Csatornázás.
Beton és Granitto Ferrazó burkoló
munkák.

Lukács Vilmosnál kaphatók rendkívül olcsó áron
a JOHN-féle kéménytoldó,

mely minden kémény huzatát megjavítja, füstzaklatást megszüntet.